

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุข โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุข โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือครูหัวหน้าหมวดวิชาศิลปะศึกษา(ทัศนศิลป์) จำนวน 108 คน จากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 108 โรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้น 1 ชุด โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มครูศิลปะศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างประชากรจริง เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม ซึ่งในแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้คำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุข ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้น

ประถมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้ที่มีความสุข เป็นคำถามปลายเปิด (Open ended)

เมื่อได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 108 ฉบับ ได้รับกลับคืน 98 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.74

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลตอนที่ 1 และตอนที่ 2 ที่ได้ไปวิเคราะห์ โดยใช้แกรมสำเร็จรูป SPSS PC (Statistical Package for the Social Science) หรือหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย หรือค่ามัธยฐาน คณิต ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแล้วจัดกลุ่มโดยพิจารณาว่า ข้อเสนอแนะใดมีความเห็นใกล้เคียงกัน นำมาจัดกลุ่มเดียวกัน นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบ ความเรียงและความถี่

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำมาสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากครูศิลปศึกษาจำนวน 98 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 66.3 เพศหญิง ร้อยละ 33.7 และมีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมาคืออายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.5 ส่วนมีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.5 และมีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.3 ครูศิลปะส่วนมากมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 92.9 รองลงมา คือ ในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 7.1 ภาควิชาหรือวิชาเอกที่จบการศึกษาส่วนมากของครูศิลปะที่ตอบแบบสอบถาม คือ ภาควิชาศิลปะ ศิลปศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์หรือวิชาที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 68.4 รองลงมา คือ เอกอื่นๆ เช่น คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 31.6 และมีประสบการณ์ในการสอนศิลปศึกษาหรือทัศนศิลป์ส่วนมาก 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 37.8 รองลงมาคือ ระหว่าง 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.7 และ

ระหว่าง 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.3 ระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.1 และระหว่าง 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.1

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุข ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านวัตถุประสงค์การสอน

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อในด้านวัตถุประสงค์การสอน ครูศิลปะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.43$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อเพื่อให้ผู้เรียนมีความอิสระในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์คือเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามความถนัดของตนเอง($\bar{X} =4.55$) ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1.1 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจ ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 4.43$) ทั้ง 2 ข้อย่อย คือเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์) ตามความสนใจอย่างมีความสุข และเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามความสามารถและความถนัดอย่างมีความสุขเป็นจำนวนเท่ากัน

ข้อที่ 1.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีความอิสระในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามความถนัดของตนเอง($\bar{X}=4.55$)

ข้อที่ 1.3 เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงาน ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงานศิลปะ(ทัศนศิลป์) ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}=4.45$)

ข้อที่ 1.4 เพื่อให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจ ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยทั้งที่มีค่าสูง คือ เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักชื่นชมคุณค่าผลงานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ทั้งของตนเองและของผู้อื่น ($\bar{X}=4.48$) ด้านสาระการเรียนรู้

2. ด้านสาระการเรียนรู้

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อในด้านสาระการเรียนรู้ ครูศิลปะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.16$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูงในข้อจัดกิจกรรมเพื่อขยายประสบการณ์ในการเรียนรู้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ($\bar{X}=4.38$) ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ 2.1 เนื้อหาที่น่าสนใจสอดคล้องกับบริบททางสังคมและประสบการณ์ของผู้เรียน ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ เนื้อหาที่น่าสนใจสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความสามารถตามระดับพื้นฐานของผู้เรียน ($\bar{X}=4.09$)

ข้อที่ 2.2 เนื้อหาหลากหลายให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดวิธีการอย่างอิสระ ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ร่วมกัน ($\bar{X}=4.19$)

ข้อที่ 2.3 จัดกิจกรรมเพื่อขยายประสบการณ์ในการเรียนรู้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ($\bar{X}=4.38$)

ข้อที่ 2.4 เนื้อหาและกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจและความคิด ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ เนื้อหาและกิจกรรมที่หลากหลาย ครอบคลุมพัฒนาการในหลายๆด้านของผู้เรียน ($\bar{X}=4.26$)

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อในด้านการจัดการเรียนการสอน ครูศิลปะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.30$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อ ผู้เรียนได้ทำงานอย่างมีความสุข คือ เปิดโอกาสการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์) จากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาตินอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักธรรมชาติ ($\bar{X}=4.55$) ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ 3.1 ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ ผู้เรียนมีโอกาสได้เลือกใช้ความคิดกรรมวิธีและวัสดุต่างๆในการทำงานศิลปะ(ทัศนศิลป์)อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}=4.10$)

ข้อที่ 3.2 ผู้เรียนได้ทำงานอย่างมีความสุข ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ เปิดโอกาสการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์)จากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาตินอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักธรรมชาติ ($\bar{X}=4.55$)

ข้อที่ 3.3 ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออก ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์)อย่างเต็มความสามารถ ($\bar{X}=4.49$)

ข้อที่ 3.4 ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจ ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ สร้างสังคมแห่งความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับความสามารถและความสุขในมิตรภาพ ($\bar{X}=4.36$)

4.ด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนรู้การสอน

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อในด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนรู้การสอน ครูศิลปะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 4.29$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูงในข้อ สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดความสุข คือ สร้างบรรยากาศแห่งความรู้สึกที่ดี จิตใจที่สงบผ่อนคลาย ($\bar{X} = 4.39$) ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละข้อดังนี้

ข้อที่ 4.1 สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่อิสระ ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์)ที่ตอบสนองความใฝ่รู้ของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.26$)

ข้อที่ 4.2 สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดความสุข ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ สร้างบรรยากาศแห่งความรู้สึกที่ดี จิตใจที่สงบผ่อนคลาย ($\bar{X} = 4.39$)

ข้อที่ 4.3 สร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในการเรียนศิลปะ(ทัศนศิลป์)อย่างเป็นทางการ ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ สร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์) ที่อบอุ่นมีน้ำใจ ($\bar{X} = 4.36$)

5.ด้านการประเมินผลการเรียน

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อในด้านการประเมินผลการเรียน ครูศิลปะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.37$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อประเมินพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนในบทบาทและความร่วมมือกับผู้อื่นคือ ความร่วมมือ ความมีน้ำใจในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์)ร่วมกับผู้อื่น($\bar{X}=4.52$) ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ 5.1 ประเมินความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ(ทัศนศิลป์)โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อธิบายความคิดของตนเองอย่างเชื่อมั่น ครูศิลปะมีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ ประเมินความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลายของตนเอง ($\bar{X}=4.23$)

ข้อที่ 5.2 ประเมินพฤติกรรมและการแสดงออกถึงความสุขและความภาคภูมิใจ ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง คือ บทบาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}=4.45$)

ข้อที่ 5.3 ประเมินพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนในบทบาทและความร่วมมือกับผู้อื่น ครูศิลปะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ความร่วมมือ ความมีน้ำใจในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์)ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}=4.52$)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุขโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ในด้านต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.ด้านวัตถุประสงค์การสอน

ครูศิลปะศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านวัตถุประสงค์การสอนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงาน เพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์งานศิลปะตามความถนัดของตนเอง และให้ผู้เรียนได้รู้จักชื่นชมในคุณค่าผลงานศิลปะ

นอกจากนี้ครูศิลปะยังได้แสดงความคิดเห็นไว้ต่างๆกันออกไป เช่น ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจได้อย่างมีความสุข การกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามความสามารถและความถนัดของตนเองอย่างมีความสุข การส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและอารมณ์จิตใจ และเพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วครูศิลปะยังได้เสนอแนะไว้ว่า ควรกำหนดวัตถุประสงค์หลักที่ให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในการทำงานของตนเองและให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจความสำเร็จของตนเองได้มากที่สุด

2. ด้านสาระการเรียนรู้

ครูศิลปะศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านสาระการเรียนรู้ คือ ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนเพิ่มเติม ต้องพยายามจัดเนื้อหาที่มีกิจกรรมหลากหลายให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน และควรจัดเนื้อหาให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างสนุกสนาน

นอกจากนี้ครูศิลปะยังได้แสดงความคิดเห็นไว้ต่างๆกันออกไป เช่น เนื้อหาในบทเรียนที่ครูนำมาสอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางศิลปะอย่างอิสระ ครูจะต้องเลือกเนื้อหาที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความสามารถ ตามระดับพื้นฐานของผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งเนื้อหาในบทเรียนที่นำมาสอนควรแปลกใหม่ มีความน่าสนใจและท้าทายผู้เรียนอยู่เสมอ

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ครูศิลปะศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอนว่า ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียน ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมสามารถร่วมในตัดสินใจเลือกสิ่งที่ต้องการจะเรียนด้วยความสมัครใจ และให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการใช้ความคิดและกรรมวิธีในการทำงานอย่างสร้างสรรค์

นอกจากนี้ครูศิลปะยังได้แสดงความคิดเห็นไว้ต่างๆกันออกไป เช่น ให้โอกาสผู้เรียนได้เลือกทำงานตามความถนัดและความพร้อมของตนเอง และนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วครูศิลปะยังได้เสนอแนะไว้ว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้มีอิสระทางความคิดและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งครูจะต้องช่วยส่งเสริม การคิดค้น ทดลองงานศิลปะอย่างเต็มความสามารถของผู้เรียน

4. ด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนการสอน

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นครูต้องสร้างบรรยากาศในการเรียนที่ผ่อนคลาย ไม่กดดัน บรรยากาศในการทำงานและการเรียนรู้ต้องเป็นไปอย่างสนุกสนาน และควรสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ตอบสนองของความใฝ่รู้ของผู้เรียน

นอกจากนี้ครูศิลปะยังได้แสดงความคิดเห็นไว้ต่าง ๆ กันออกไป เช่น การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนจะต้องเป็นไปอย่างอิสระและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าทดลองในทางสร้างสรรค์ รวมทั้งควรให้ความอิสระแก่ผู้เรียนในการทำงานและการเรียนรู้อย่างมีความสุข

5. ด้านการประเมินผลการเรียน

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นครูควรประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในชั้นเรียน ครูจะต้องประเมินพฤติกรรมและการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในผลงานตนเอง และการสังเกตพฤติกรรมในการทำงานอย่างมีความสุขของผู้เรียน

นอกจากนี้ครูศิลปะยังได้แสดงความคิดเห็นไว้ต่าง ๆ กันออกไป เช่น ครูควรประเมินถึงความคิดสร้างสรรค์ที่แสดงออกในผลงานศิลปะ ครูควรสังเกตจากพฤติกรรมในชั้นเรียนที่ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความกล้าคิดกล้าทำ การประเมินถึงความมั่นใจของผู้เรียนในการนำเสนอความคิดในผลงานของตนเองและของผู้อื่น นอกเหนือจากนี้ก็คือ ครูศิลปะจะประเมินผลจากพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนในชั้นเรียนที่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งการประเมินถึงพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนในการยอมรับความสามารถและการให้เกียรติกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากข้อมูลพบว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ทางการศึกษาภาควิชาเอกทางศิลปะ ศิลปศึกษา และมีประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปศึกษามาเป็นเวลานาน คือ 20 ปีขึ้นไป จึงมีความรู้ทางด้านศิลปศึกษา การจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นอย่างดี ดังผลงานวิจัยของไพโรจน์ รุจิระวิจักษณ์ (2528) ที่พบว่าครูมีวุฒิการศึกษาทางศิลปศึกษาจะมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและกิจกรรมในศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับดี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุข ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุข ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาด้านต่างๆจะมีผลดังนี้

1. ด้านวัตถุประสงค์การสอน

เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งด้านวัตถุประสงค์การสอน ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.43$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อให้ผู้เรียนมีความอิสระในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ คือให้ผู้เรียนสามารถคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามความถนัดของตนเอง($\bar{X}=4.55$)

ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อต่างๆในด้านวัตถุประสงค์จะมีผลดังนี้

วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจ ครูศิลปะมีความคิดเห็นว่าเป็นการเรียนรู้ได้เรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามความสนใจอย่างมีความสุข และเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามความสามารถและความถนัดอย่างมีความสุข จะมีผลต่อการเรียนรู้ในการทำงานได้มากขึ้น สอดคล้องกับความคิดเห็นของ สุชา จันทร์เอม (2533) ที่ว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงจะมีได้เมื่อผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์หรือได้รับสิ่งที่ตนต้องการ หรืออาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีความสนใจหรือมีความต้องการในบางสิ่งบางอย่างและได้ลงมือกระทำกิจกรรมโดยตั้งอกตั้งใจ เพราะมีความสนใจในสิ่งนั้นหรือได้รับสิ่งที่ตนต้องการ และ กิตติยวดี บุญเชื้อ และคณะ (2540) ยังได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุขว่าองค์ประกอบที่ช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดำเนินไปอย่างมีความสุขนั้น คือการที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเองซึ่งซ่อนเร้นรอการพัฒนาอยู่ ทำให้ผู้เรียนทำให้เด็กมีกำลังใจที่จะต่อเติมความฝันของตนเองให้สมบูรณ์ ได้รู้ว่าวิทย์การแขนงต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ได้ทั้งนั้น ถ้าใส่ใจ มุ่งมั่น ให้โอกาสเรียนเพื่อรู้อย่างลึกซึ้งและกว้างไกล (Learn to Know) เรียนให้เข้าใจและทำได้ รู้เคล็ดลับของการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ (Learn to Do) และเรียนจนรู้จักและเข้าใจวิถีคิดและปฏิบัติของคนในอาชีพนั้น ๆ เสมือนเป็นคนที่อยู่ในอาชีพนั้นจริง ๆ (Learn to Be) ทั้งยัง สามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นมาประยุกต์เข้ากับตัวเองได้อย่างกลมกลืนและสร้างสรรค์เพื่อความสุขของตนเองและคนรอบข้าง

วัตถุประสงค์ต่อมา คือ ให้ผู้เรียนมีความอิสระในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์โดยผู้เรียนมีความสามารถคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามความถนัดของตนเองสอดคล้องกับ วิรัตน์

พิชญไพบุญย์(2531)ที่เห็นว่าการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานศิลปะด้วยตนเองเป็นการเปิดโอกาสการ แสดงออกอย่างอิสระตามความถนัดและความสนใจทั้งยังเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีความ เพลิดเพลินเป็นสุขและสนุกสนานในการสร้างสรรค์ และส่งผลให้การเรียนรู้ในการทำงานมีประ สิทธิภาพได้มากขึ้น การเรียนรู้ที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์หรือได้รับสิ่งที่ ตนต้องการ (สุชา จันทร์เอม,2533) หรืออาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีความสนใจในบางสิ่งบางอย่างและได้มีโอกาสในการคิดสร้างสรรค์พร้อมลงมือกระทำกิจกรรมนั้นๆอย่าง ที่ ตนต้องการ อันจะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเองซึ่งซ่อนเร้น รอการพัฒนาอยู่

วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงานศิลปะ(ทัศนศิลป์) ร่วมกับผู้อื่น คือส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและอารมณ์จิตใจอย่างเข้าใจในตัวผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับมะลิฉัตร เอื้ออานันท์(2545) ที่เห็นว่าการสอนที่ดีคือการจัดการกระบวนการสอนที่เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม รู้จักทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างสามัคคีกัน ตลอดจนฝึกความมีวินัยและความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการอยู่ร่วมกัน และให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน ได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิด และ ประสบการณ์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ,2542) อีกทั้งการที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการปฏิบัติงานศิลปะอย่างเป็นสุขและสนุกสนานนั้นจะเป็นวิธีการอันสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านพฤติกรรมทางศิลปะได้ ดีขึ้น (วิรัตน์ พิชญไพบุญย์,2531)

นอกจากนี้วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจ ครูมีความคิด เห็นว่าเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักชื่นชมคุณค่าผลงานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ทั้งของตนเองและของผู้อื่น แสดงให้เห็นว่า ในการทำกิจกรรมทางศิลปะผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ในการเรียนอย่างกว้างขวาง เพราะการที่ผู้เรียนได้ค้นคว้าและลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองอย่างอิสระเต็มความสามารถแล้วนั้น ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกในการยอมรับนับถือตนเอง (Self Esteem) มีโอกาสที่จะเลือกหรือ ตัดสินใจในสิ่งที่มีคุณค่า มีความหมาย (อาภรณ์ ใจเที่ยง,2537) สอดคล้องกับแนวคิดในการจัด กระบวนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุขในเรื่องของการทำให้ผู้เรียนเกิด ความรักและความภาคภูมิใจในตนเองว่า ต้องให้ผู้เรียนได้รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ ทุกเวลา รู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าของชีวิตและความเป็นมนุษย์ของตน รับผิดชอบต่อหน้าที่ชีวิตอยู่ ยอมรับทั้งจุดดี และจุดด้อยของตนเอง และคิดหาวิธีปรับปรุงแก้ไขเข้าใจธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลง และรู้วิธี ปรับตนเองให้อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้โดยไม่เสียสุขภาพจิต รู้จักเกรงใจและให้เกียรติผู้อื่น มี

เหตุผล และใจกว้าง พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตในบทบาทของผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบความภูมิใจของเด็กจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้แสดงความสามารถบางสิ่งบางอย่างให้ผู้อื่นได้รับรู้

สรุปได้ว่า ในด้านวัตถุประสงค์การสอน ครูศิลปะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยซึ่งมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อให้ผู้เรียนมีความอิสระในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ คือให้ผู้เรียนสามารถคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามความถนัดของตนเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาเป็นความคาดหวังของการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ และสามารถให้ผู้เรียนบรรลุถึงพฤติกรรมการเรียนรู้เพื่อที่จะสามารถทำการประเมินและตรวจสอบได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามเป้าหมายจริง ทั้งนี้วัตถุประสงค์หลักของการเรียนการสอนศิลปะศึกษานั้นจะเป็นการมุ่งหวังเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการงอกงามในทางสร้างสรรค์และเกิดการพัฒนาในการเรียนรู้ทางความคิดอย่างอิสระของตนเองเป็นสำคัญ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูศิลปะเห็นความสำคัญของการสร้างความสุขในการเรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีการเปิดโอกาสให้การเรียนศิลปะเป็นวิชาที่ผู้เรียนต้องได้ลงมือปฏิบัติจริง เพราะครูผู้สอนเห็นว่าการที่ผู้เรียนได้มีอิสระในการคิดการทำงานตามความถนัดย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะและความรู้ใหม่ๆ ในแนวทางที่ตนเองสนใจได้ดียิ่งขึ้น ดังที่วิชัย วงษ์ใหญ่(2529) กล่าวว่าวัตถุประสงค์การสอนศิลปะเป็นการการมุ่งสนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสวงหาประสบการณ์อย่างกว้างขวางในด้านความรู้ ทักษะ ทั้งยังเป็นการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ใช้วัสดุเพื่อการสำรวจ การทดลอง การแก้ปัญหา การใช้เทคนิคต่างๆสร้างสรรค์และแสดงออกในทางศิลปะ ซึ่งการฝึกฝนทางศิลปะที่เหมาะสมจะเป็นพื้นฐานทำให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชม ความสนใจ มีค่านิยมและมีทัศนคติที่ดี ทั้งยังมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีความคิดสร้างสรรค์และได้นำเสนอผลงานศิลปะตามความสนใจ โดยที่ผู้สอนมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้สร้างสรรค์การทำงานตามความถนัดและความสามารถของตนเอง การที่ครูผู้สอนได้กำหนดวัตถุประสงค์การสอนให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการแสดงออกและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อย่างเต็มความสามารถแล้วย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพในการทำงานตามวิธีการที่ตนเองถนัดและสนใจได้อย่างมีความสุขมากขึ้น(อรรชรณ มาประจักษ์.สัมภาษณ์,2547.) สอดคล้องกับวิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์(2531) ที่เห็นว่าการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานศิลปะด้วยตนเองเป็นการเปิดโอกาสการแสดง

ออกอย่างอิสระตามความสนใจ และเป็น การช่วยให้ผู้เรียนได้มีความเพลิดเพลินเป็นสุขและสนุก สนานในการสร้างสรรค์ และส่งผลให้การเรียนรู้ในการทำงานมีประสิทธิภาพได้มากขึ้น การเรียนรู้ที่ แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์หรือได้รับสิ่งที่ตนต้องการ (สุชา จันท์ เอม,2533) หรืออาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีความสนใจในบางสิ่งบางอย่าง และได้มีโอกาสในการคิดสร้างสรรค์พร้อมลงมือกระทำกิจกรรมนั้นๆตามความถนัดอย่าง ที่ตน ต้องการ อันจะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเองซึ่งซ่อนเร้นรอ การพัฒนาอยู่ การได้ทำกิจกรรมศิลปะอย่างมีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ผลงานของตนเองอย่าง เต็มความสามารถนั้น สิ่งสำคัญที่ผู้เรียนจะได้รับในครั้งนี้คือประสบการณ์ในการเรียนอย่างกว้าง ขวาง เพราะการที่ผู้เรียนได้ค้นคว้าแสวงหาวิธีการต่างๆและลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองอย่างสุด ความสามารถแล้วนั้นย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกในการยอมรับนับถือตนเอง (Self Esteem) เพราะเชื่อว่าตนเองมีโอกาที่จะเลือกหรือตัดสินใจในสิ่งที่มีคุณค่า มีความหมาย (อาภรณ์ ไจ เทียง,2537) สอดคล้องกับแนวคิดในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้อย่าง มีความสุขในเรื่องของการทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในตนเองว่า ต้องให้ผู้เรียน ได้รู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าของชีวิตและความเป็นมนุษย์ของตนยอมรับทั้งจุดดีและจุดด้อยของตน เอง ความภูมิใจของเด็กจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กได้แสดงความสามารถบางสิ่งบางอย่างให้ผู้อื่นได้รับรู้ การที่เด็กได้ทำสิ่งที่ชอบและถนัด เมื่อประสบความสำเร็จย่อมนำความภาคภูมิใจมาให้ตัวเองและ เกิดกำลังใจที่จะพัฒนาฝีมือให้ก้าวหน้าขึ้นไปอีก (กิตยวดี บุญซื่อ และคณะ,2540) และนอกจาก จะสร้างความภาคภูมิใจให้เด็กแล้ว ยังช่วยให้เด็กได้รู้จักตนเองมากขึ้น ได้เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดภาพพจน์ที่ดีแก่ตัวเองเกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจและเห็นว่าตนก็มีความสามารถ ในขณะเดียวกันก็เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จและอยากจะช่วยเพื่อให้เขาประสบความสำเร็จบ้าง (ทิศนา แชนณี,2521) วัตถุประสงค์หลักในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาใน ระดับประถมนั้นศึกษาจึงเป็นการมุ่งหวังเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความงอกงามในทางสร้างสรรค์อย่าง สูงสุดเป็นสำคัญ ดังนั้นการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนของครูจึงจะต้องคำนึงถึงการให้ผู้ เรียนได้เรียนมีอิสระในการคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามความถนัดของตนเองได้อย่าง เต็มความสามารถเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อย่างกว้างขวางกับตนเอง อันเป็นสิ่งสำคัญที่ จะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้และตอบสนองของพัฒนาการทางศักยภาพในความคิดสร้าง สรรค์ของตนเองได้มากขึ้นและเป็นผลให้การดำเนินการเรียนการสอนจะเป็นการเรียนรู้ที่ให้ความ สุขทั้งกับผู้สอนและผู้เรียนได้มากขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งการจัดการสอนจะเป็นการให้เกี่ยวข้องกันทาง

สังคม ให้เด็กมีเพื่อนและให้รู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมได้สร้างศิลปะ เกิดความภูมิใจมีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะและมีความสุขในการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ

2. ด้านสาระการเรียนรู้

เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งด้านของสาระการเรียนรู้ ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.16$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูงในข้อจัดกิจกรรมเพื่อขยายประสบการณ์ในการเรียนรู้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ คือ ส่งเสริมผู้เรียนได้ค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ($\bar{X}=4.38$)

ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อต่างๆในด้านสาระการเรียนรู้จะมีผลดังนี้

ด้านสาระการเรียนรู้ ครูศิลปะมีความคิดเห็นว่า เนื้อหาที่น่าสนใจสอดคล้องกับบริบททางสังคมและประสบการณ์ของผู้เรียน คือ เนื้อหาที่น่าสนใจสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความสามารถตามระดับพื้นฐานของผู้เรียน จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ ก็เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเองซึ่งซ่อนเร้นรอการพัฒนาอยู่ โดยศักยภาพของเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู และความสามารถที่ติดตัวเด็กมาตั้งแต่เกิด อันสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ประโมทย์ สมมุง (สัมภาษณ์, 2547) ที่กล่าวว่าครูจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดบทเรียนให้มีความสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นพัฒนาการและช่วงวัยของผู้เรียนดังนั้นเมื่อเด็กเติบโตขึ้นศักยภาพหรือความสามารถพิเศษเหล่านั้นก็จะเริ่มขยายตัวและแสดงออกมา หากเขาได้รับโอกาส จังหวะ และแรงกระตุ้นที่เหมาะสม ในที่สุดความสามารถ ความถนัดและความสนใจพิเศษของเด็กก็จะปรากฏขึ้นเป็นลำดับ การจัดกิจกรรมและบทเรียนที่มีความหลากหลายให้เด็กได้เลือกทำตามที่ชอบและสนใจ จะช่วยให้เกิดการพัฒนาตัวเองในด้านนั้นๆ ได้มากขึ้น

ต่อมาคือเนื้อหาหลากหลายให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นวิธีการอย่างอิสระ คือผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ร่วมกันจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้อย่างมีความสุขในวิชาศิลปะควรเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระทางความคิด มีความคิดเป็นของตนเอง สามารถที่จะเสนอแนวคิดกับครูและเพื่อนได้แต่ทั้งนี้ก็จะต้องเรียนรู้ถึงระเบียบวินัยและเคารพสิทธิของผู้อื่นโดยการอยู่ในขอบเขตอันเหมาะสม (คันสนีย์ จัตรคุปต์, 2544) เพราะการที่ผู้เรียนได้ร่วมคิดร่วมอภิปรายความคิดเห็นส่วนตัวในผลงานทั้งของตนเองและของผู้อื่นแล้วนั้นย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในกลุ่ม รู้จัก

เคารพนับถือความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพตัวบุคคล รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างสมานสามัคคีกัน ตลอดจนฝึกความมีวินัยและความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนอันเป็นสิ่ง สำคัญยิ่งในการอยู่ร่วมกัน(มะลิฉัตร เอื้ออนันท์,2545) สอดคล้องกับกับงานวิจัยของ วราศิริ วงศ์ สุนทร (2543) ที่ได้ศึกษาในเรื่องการเรียนรู้อย่างมีความสุข:การวิจัยรายกรณี ครูต้นแบบด้านการ เรียนการสอนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนของครูต้นแบบ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการสอนของครูต้น แบบจะสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียน คือ นักเรียนได้มี โอกาสแสดงความคิดเห็นและมีโอกาสแสดงความสามารถให้ปรากฏ

อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ในการเรียนศิลปะของผู้เรียนให้ดีขึ้นโดยวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการค้นคว้าและ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนสอดคล้องกับ พร้องพันธ์ มณี จันทร (สัมภาษณ์,2547) ที่เห็นว่าการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้อง เรียนนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการรู้หรือสนใจ และยังเป็นการให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองได้มากยิ่งขึ้นเพราะการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิด ความตื่นตัวและภาคภูมิใจในข้อค้นพบใหม่ๆหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ สอดคล้องกับ ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์(2547)ที่เห็นว่าการนำนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิด ความสนใจ และสนุกกับการเรียน สามารถพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมได้มาก ขึ้น ส่วนการเปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียนเช่นการศึกษาจากพิพิธภัณฑ์ต่างๆ จะเป็นวิธี การที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สนุกสนาน และช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะได้ มากขึ้น(Stone,Denise L.,1993) อันจะทำให้ผู้เรียนได้เห็นประโยชน์ของการเรียนว่าไม่ได้อยู่ในขีด วงจำกัดแต่ในห้องเรียนเท่านั้นแต่อาจสัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรวมทั้งความเป็นไปในชีวิต และปรากฏการณ์ต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่น(กิตติยวดี บุญเชื้อ และ คนละ,2540)

นอกจากนี้เนื้อหาที่มีกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจและความคิด คือ เนื้อหา มี กิจกรรมที่หลากหลาย ครอบคลุมพัฒนาการในหลายๆด้านของผู้เรียนกัน สอดคล้องกับงานวิจัย ของ วราศิริ วงศ์สุนทร (2543) ที่ได้ศึกษาในเรื่องการเรียนรู้อย่างมีความสุข:การวิจัยรายกรณี ครู ต้นแบบด้านการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา ที่เห็นว่าครูต้นแบบจะมีรูปแบบ และพฤติกรรมการสอนที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อสร้างความสนใจของ

นักเรียน และจากพฤติกรรมการสอนของครูจะสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียน คือนักเรียนเกิดความปีติจากการได้เรียนและเกิดแรงบันดาลใจในการเรียน อันเนื่องมาจาก นักเรียนได้เลือกทำกิจกรรมที่หลากหลายตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ทั้งนี้กิจกรรมที่เรียนจะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการในหลากหลายด้านแต่ก็ไม่ความละเลยถึงความพร้อมของผู้เรียนในแต่ละวัยด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีขั้นพัฒนาการทางความคิด และอายุ ที่เห็นว่าความเจริญงอกงามของผู้เรียนจะพัฒนาไปตามลำดับชั้นอายุ ซึ่ง หมายความว่าพร้อมด้านวุฒิภาวะ คือ ทั้งทางร่างกายและการกระทำ เป็นไปตามลำดับชั้นของวัยอันควร เช่น การวิจัยการพัฒนาการทางศิลปะตามชั้นระดับอายุของ วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์(Viktor Lowenfe

สทูปได้ว่า ในด้านสาระการเรียนรู้ ครูศิลปะส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ซึ่งมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูง ในข้อจัดกิจกรรมเพื่อขยายประสบการณ์ในการเรียนรู้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ คือ ส่งเสริมผู้เรียนได้ค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนโดยมีรายละเอียด ดังนี้

สาระการเรียนรู้เป็นรายละเอียดของเนื้อเรื่องที่ใช้จัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ อันหมายถึงข้อมูลความรู้หรือสิ่งอันเป็นสาระซึ่งได้ถูกคัดสรรเพื่อนำมาให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้และทักษะ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เช่นเดียวกับสาระการเรียนรู้ในวิชาศิลปะศึกษาที่ได้กำหนดรายละเอียดของสาระการเรียนรู้ไว้เพื่อให้ครูผู้สอนได้ดำเนินการสอนไปตามรายละเอียดของเนื้อหาสาระที่กำหนด โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียนและการพัฒนาตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ และจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการกำหนดสาระการเรียนรู้ศิลปะเพื่อให้การดำเนินการเรียนเป็นไปในแนวทางที่เกิดความสุขกับผู้เรียนได้นั้น สิ่งสำคัญคือการจัดสาระการเรียนรู้ของการเรียนการสอนที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนศิลปะของผู้เรียนให้มากขึ้นโดยวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนให้มากขึ้น กล่าวคือ ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนแต่ละคนโดยตรง อีกทั้งกิจกรรมทางศิลปะศึกษายังช่วยผู้เรียนให้กล้าแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง โดยหากที่การจัดสาระการเรียนรู้ในกิจกรรมศิลปะหากมีความน่าสนใจ บทเรียนสนุกและท้าทายในสิ่งที่ต้องการรู้ จะเป็นการทำให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและได้ฝึกพัฒนาความคิดจากความรู้ที่ได้รับขยายวงไปสู่ความรู้ใหม่ๆเกิดการอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่ตนสนใจได้มากยิ่งขึ้น การที่ครูนำสื่อทางเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ให้เป็น

ประโยชน์ในชั้นเรียนเช่น คอมพิวเตอร์ วีดิโอดีสก์ หรือการใช้อินเตอร์เน็ตเข้ามาร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้การสอนจะช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้มากขึ้น (กิดานันท์ มลิทอง,2543) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในชั้นเรียนจะเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนได้ทั้งจากการได้รับข้อมูลที่เป็นภาพเคลื่อนไหวและเสียง การเรียนรู้ด้วยวิธีดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาได้เป็นอย่างดี (ชัยยงค์ พรหมวงศ์,2536) การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้จากในและนอกห้องเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายจึงเป็นการสร้างความตื่นเต้นและภาคภูมิใจในข้อค้นพบใหม่ๆที่ผู้เรียนได้ประสบด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของการเรียนว่าไม่ได้อยู่ในขีดวงจำกัดแต่ในห้องเรียนเท่านั้นแต่อาจสัมพันธ์กับสื่อเทคโนโลยี ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความเป็นไปในชีวิตและปรากฏการณ์ต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่นของตนเอง(กิตติยวดี บุญซื่อ และคณะ,2540) สอดคล้องกับงานวิจัยของ(Berry,1993)ที่เห็นว่าการให้ผู้เรียนทัศนศึกษาในพิพิธภัณฑ์นั้นเป็นการต่อเนื่องจากการเรียนรู้ในห้องเรียน ทำให้ขั้นตอนในการเรียนรู้ง่ายขึ้นและทำให้การสอนศิลปะในโรงเรียนมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น อีกทั้งประสบการณ์จากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ศิลปะนอกสถานที่จากแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นพิพิธภัณฑ์จะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางศิลปะที่มีคุณค่าและยังสามารถสร้างความทรงจำให้ยาวนานขึ้นด้วยซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับความคิดเห็นของ พชรพงษ์ มณีจันทร์ (สัมภาษณ์,2547) ที่เห็นว่าการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียนนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการรู้หรือสนใจ และยังเป็นการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองได้มากยิ่งขึ้น (เพ็ญศรี นีรารักษ์, สัมภาษณ์ 2547) การเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาความคิดจากแหล่งค้นคว้าต่างๆด้วยตนเอง จึงเปรียบเสมือนการช่วยให้ผู้เรียนได้ขยายประสบการณ์ในการเรียนรู้ของตนเองให้กว้างไกลมากยิ่งขึ้นและยังเป็นวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองไปสู่การมีศักยภาพทางความคิด และค้นพบความสามารถของตน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราศิริ วงศ์สุนทร (2543) ที่ได้ศึกษาในเรื่องการเรียนรู้อย่างมีความสุข:การวิจัยรายกรณี ครูต้นแบบด้านการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูต้นแบบ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการสอนของครูต้นแบบที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อสร้างความสนใจของนักเรียนจะสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน คือ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการฝึกปฏิบัติ มีประสบการณ์ตรงที่สัมพันธ์และนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันทั้งยังเป็นไปในแนวทางเดียวกับงานวิจัยของเมย์(May 1985) ในเรื่องของ“What Art Means to Third and Fourth Grader :A

Two-year Case Study” (Curriculum, Ethnography) - ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าประสบการณ์จากโปรแกรมศิลปะในชั้นประถมมีความหมายต่อเด็กอย่างไร ผลจากการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่นักเรียนชอบคือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีความยืดหยุ่นในการใช้ความคิดและการศึกษา การสอนของครูศิลปะที่ดีจึงควรเป็นการที่สอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการแสดงออกในทางปัญญาได้สมบูรณ์ มีอิสระในการเลือกการแสดงออกและการสร้างงานจากการแสวงหาค้นคว้าความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆด้วยตนเอง แต่ทั้งนี้การแสดงออกอย่างอิสระของเด็กจะต้องเป็นไปในลักษณะที่เด็กจะต้องไม่ตกอยู่ในการควบคุมของครู เพื่อนในชั้น หรือผู้ใหญ่ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าวิธีการดังกล่าวจะเป็นวิธีสอนที่มีคุณค่าแก่เด็กทั้งในด้าน การเปิดโอกาสให้เด็กเลือกแนวความคิด หรือเนื้อเรื่องของตนเองในการแสดงออกอย่างอิสระตามวิธีการของตนเอง และให้สิทธิในการสร้างงานด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์(ประเทิน มหาชนธิ ,2531) การจัดสาระการเรียนรู้ศิลปะในการสอนของครูเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์และมีความสุขในการเรียนได้อย่างแท้จริงนั้น เป้าหมายหลักจึงเป็นการกำหนดสาระพื้นฐานของสาระการเรียนรู้ที่เป็นวิธีการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะสามารถพัฒนาความรู้และความสามารถที่มีอยู่ในตัวเองจากการได้ศึกษาและค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างอิสระ ซึ่งจะ เป็นวิธีการอันมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของวิชาศิลปะศึกษาที่ได้มุ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้รู้จักแสวงหาและได้สัมผัสสภาพความเป็นจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการพัฒนาความคิดของตนเองได้อย่างสมบูรณ์

3.ด้านการจัดการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.30$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อผู้เรียนได้ทำงานอย่างมีความสุขคือเปิดโอกาสการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์) จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักธรรมชาติ ($\bar{X}=4.55$)

ซึ่งเมื่อพิจารณารายข้อต่างๆในด้านการจัดการเรียนการสอนจะมีผลดังนี้

ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูศิลปะมีความคิดเห็นว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ คือ ผู้เรียนได้มีโอกาสในการเลือกใช้ความคิด กรรมวิธีและวัสดุต่างๆในการทำงานศิลปะ(ทัศนศิลป์)อย่างสร้างสรรค์ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมศิลปะในแต่ละประเภทตามความสนใจ ซึ่งมีทั้งกิจกรรมหลากหลายประเภท ทั้ง การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การประดิษฐ์เศษวัสดุ การพิมพ์ การแกะสลัก โดยที่กิจกรรมแต่ละประเภทจะช่วย

ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ อูบล ตูจินดา(2532) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมการสอนที่ดีควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนทำในสิ่งที่เป็นตัวของตัวเอง ให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักทำและแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการทำงาน รู้จักทดลองใช้วัสดุ อุปกรณ์และส่งเสริมคุณค่าทางประสาทสัมผัส จินตนาการและการแสดงออก

และให้ผู้เรียนได้ทำงานอย่างมีความสุข โดยครูผู้สอนเห็นว่าวิธีการจัดการสอนโดยการเปิดโอกาสในการเรียนศิลปะ(ทัศนศิลป์)จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักธรรมชาติจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีความสุขกับการเรียนได้มากขึ้น เพราะการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศิลปะจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาตินอกห้องเรียนนั้นเปรียบเสมือนการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ๆจากสภาพแวดล้อมและธรรมชาติอันใกล้ตัวของผู้เรียนเอง อันเป็นไปในทางเดียวกันกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (สัมภาษณ์,2547)ที่เห็นว่ากิจกรรมทางศิลปะ จะเป็นการช่วยพัฒนาจินตนาการของผู้เรียนให้สร้างสรรค์ได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปะศึกษาจะต้องเป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่เน้นให้ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดผสมผสานแนวการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสความงามและความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัว

และการให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออก คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์)อย่างเต็มความสามารถ จากผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถและบทบาททางศิลปะอย่างเต็มความสามารถนั้นเปรียบเสมือนการช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดเห็นภายในตัวผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกสนใจอยากที่จะเรียนรู้และพยายามที่จะคิดค้นสร้างสรรค์จินตนาการของตนเองได้อย่างอิสระและมีความสุขกับการเรียนได้มากขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่(2529)ที่กล่าวถึง วัตถุประสงค์หลักของการเรียนศิลปะศึกษาในระดับประถมว่าเป็นการมุ่งเน้นให้เด็กเกิดความงอกงามในทางสร้างสรรค์อย่างสูงสุด การเรียนการสอนจะต้องจัดขึ้นตามวุฒิภาวะ ความสนใจและความต้องการ ตลอดจนประสบการณ์ของผู้เรียน ทั้งยังต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถอันจะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของเกียรติวรรณ อมาตยกุล (สัมภาษณ์,2547)ที่เห็นว่ากิจกรรมทางศิลปะจะเป็นการช่วยพัฒนาจินตนาการของเด็กให้สร้างสรรค์ได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการเรียนในวิชาศิลปะจะต้องเป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้

เรียนเป็นศูนย์กลางโดยการให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระเสรีในการพัฒนาความคิดใหม่ๆโดยเน้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการทำกิจกรรมอย่างอิสระและสร้างสรรค์

นอกจากนี้การให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจ คือ สร้างสังคมแห่งความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับความสามารถและความสุขในมิตรภาพ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ วิชัย ราษฎร์ศิริ(2524) ซึ่งเห็นว่าการสอนโดยการให้ทำงานเป็นกลุ่มนี้จะเป็นการช่วยสร้างสัมพันธิในการทำงานระหว่างผู้เรียนด้วยกันได้ โดยอาจให้ช่วยกันค้นคว้าหาข้อสรุปมาแก้ปัญหาเกี่ยวกับบทเรียน หรืออาจทำเป็นกิจกรรมเสริมหลังการเรียน เพื่อช่วยให้ความรู้ความเข้าใจดียิ่งขึ้น การทำงานเป็นกลุ่มย่อยๆจะช่วยสร้างนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานอันเป็นลักษณะนิสัยที่ดี อีกทั้งการส่งเสริมกระตุ้นและทำท่ายศกยภาพ การคิดค้น ทดลองงานศิลปะ(ทัศนศิลป์)อย่างเต็มศักยภาพจะเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงานศิลปะ(ทัศนศิลป์)และสร้างความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเองได้

สรุปได้ว่าในด้านการจัดการเรียนการสอน ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในหัวข้อผู้เรียนได้ทำงานอย่างมีความสุขด้านเปิดโอกาสการเรียนศิลปะ(ทัศนศิลป์) จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักธรรมชาติโดยมีรายละเอียด ดังนี้

การจัดการเรียนการสอนเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งของการศึกษา เพราะเป็นกระบวนการในการให้การศึกษาซึ่งผู้สอนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อจะได้เรียนรู้ได้สะดวก ซึ่งทั้งนี้การสอนจึงถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ได้ เพราะถ้าครูผู้สอนรู้จักใช้วิธีสอนที่ดีและมีความเหมาะสมยอมทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และมีความเข้าใจในบทเรียน มีทักษะและความชำนาญในวิชาที่เรียนและมีความสามารถที่จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของครูในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนศิลปะนั้นครูผู้สอนเห็นว่าวิธีการจัดการสอนโดยการเปิดโอกาสในการเรียนศิลปะ(ทัศนศิลป์) จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักธรรมชาติจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีความสุขกับการเรียนได้มากขึ้น อันมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์หลักของหลักสูตรศิลปะในระดับประถมศึกษาฉบับปัจจุบัน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้น เนื้อหาในกิจกรรมศิลปะจะต้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนา

สิ่งแวดล้อม ให้มีจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข (กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ,กรมวิชาการ) และเป็นไปในแนวทางเดียวกับจุดประสงค์เฉพาะที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 ว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสนใจในการปฏิบัติงานศิลปะ เกิดความพึงพอใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน และสามารถ รับผิดชอบการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขรวมถึงต้องรู้จักสังเกต รับรู้ สนใจ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศิลปะจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในห้องเรียนนั้นเปรียบเสมือนการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ๆจากสภาพแวดล้อมและธรรมชาติอันใกล้ชิดตัวของผู้เรียนเอง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงมากขึ้นและเป็นโอกาสอันดีและมีค่าที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้และเห็นถึงคุณค่าจากธรรมชาติในสภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ได้ นอกจากนี้การได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติดังกล่าวยังสร้างความรู้สึกรักให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักสนใจอยากที่จะเรียนรู้มากขึ้นเพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวและมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับผู้เรียนอยู่ในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จากธรรมชาติจะสร้างความสนใจให้ผู้เรียนได้พยายามที่จะค้นหาความรู้จากสิ่งที่มีคุณค่าในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของตน เพื่อนำมาสร้างสรรค์จินตนาการของตนเองได้อย่างอิสระและมีความสุขกับการเรียน อันมีความสอดคล้องกับ วิจัย วงษ์ใหญ่(2529)ที่กล่าวถึง วัตถุประสงค์หลักของการเรียนศิลปศึกษาในระดับประถมว่าเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความงอกงามในทางสร้างสรรค์อย่างสูงสุด การจัดการเรียนการสอนจึงจะต้องจัดขึ้นตามวุฒิภาวะ ความสนใจและความต้องการตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติในการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง เป็นไปในทางเดียวกันกับ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (สัมภาษณ์,2547)ที่เห็นว่ากิจกรรมทางศิลปะ จะเป็นการช่วยพัฒนาจินตนาการของผู้เรียนให้สร้างสรรค์ได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปศึกษาจะต้องเป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยการให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระเสรีในการพัฒนาความคิดใหม่ๆกับการทดลองด้วยวัสดุต่างๆชนิดและสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว โดยมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการคิดและทำงานอย่างสร้างสรรค์ ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดผลงานแนวการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสความงามและความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัว บทเรียนในการเรียนรู้จึงจะต้องไม่จำกัด

สถานที่ หรือเวลา ให้ทุกคนมีสิทธิ์เรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน จัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย สนุก ชวน ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียนนั้น ๆ และได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและบทบาทนั้นๆอย่างเต็ม ความสามารถ (ทศนา แชมมณี,2521) สิ่งสำคัญเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะเรียนรู้ในกิจกรรม ศิลปะที่หลากหลายอย่างเป็นอิสระได้เต็มตามศักยภาพแล้วยังจะส่งผลให้ผู้เรียนได้มีความเกี่ยวข้องกันทางสังคมจากการร่วมกันทำกิจกรรมนั้นๆได้มากขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีเพื่อนและได้รู้สึกว่ ตนเองมีส่วนร่วมได้สร้างงานศิลปะนั้นๆ อันเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้เรียนอีกทางหนึ่งว่า ตนเองก็เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะและเกิดความสุขในการเรียนตามที่พึงประสงค์ (ประโมทย์ สม มุ่ง,สัมภาษณ์)ความสำคัญของการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษาจึงมิใช่การมุ่งหวังเพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้ประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์ผลงานเพียงเท่านั้น แต่เป็นการมุ่งหวังเพื่อให้เกิดคุณค่าในตัวผู้เรียนได้ทั้งทางด้านจิตใจ คือการมีรสนิยมที่ดีต่อศิลปะ การชื่นชมต่อ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่ดีและการเห็นคุณค่าในความงาม คุณค่าทางกายคือการแสดงออกด้วย การริเริ่มสร้างสรรค์ ความถนัด และความสามารถเฉพาะบุคคล รวมทั้งการได้มีความสุขความสนุก สนานเพลิดเพลิน และสิ่งสำคัญคือการใช้ผู้เรียนได้เกิดคุณค่าทางสังคม คือการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นไปในแนวทางเดียวกับชูจิตร์ วัฒนารมย์ (2529) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณค่าของกิจกรรมศิลปะศึกษาต่อนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและ พบว่า กิจกรรมศิลปะศึกษาประเภทต่างๆมีคุณค่ามากในการส่งเสริมด้านความรู้ทางศิลปะ เทคนิค การทำงานศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์พัฒนาการทางอารมณ์ความสนุกสนานเพลิดเพลินการสร้าง นิสัยที่ดีในการทำงาน และความสัมพันธ์กับการทำงานร่วมกับผู้อื่น หลักการสำคัญของการจัดการ เรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขนั้น จึงควรเป็นวิธีการที่จะช่วยส่งเสริม ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนศิลปะ(ทัศนศิลป์)จากสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้ เรียนเกิดความรักธรรมชาติให้มากที่สุด ซึ่งประสบการณ์ในการเรียนรู้ด้วยวิธีการดังกล่าวจะเป็นอีก วิธีการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนของครูที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จทางการเรียน และเกิดความสุขในการทำงานได้อย่างสมบูรณ์

4. ด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งด้านของสิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนการสอน ครูศิลปะมี ความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.29$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าครูศิลปะมีความคิดเห็น ในระดับเห็นด้วยที่มีค่าสูงในข้อบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดความสุขคือสร้างบรรยากาศแห่ง ความรู้สึกที่ดี จิตใจที่สงบผ่อนคลาย ($\bar{X}=4.36$)

เมื่อพิจารณารายข้อต่างๆในด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนการสอน จะมีผลดังนี้

ด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนการสอน ครูศิลปะมีความคิดเห็นว่าการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่อิสระ คือ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์)ที่ตอบสนองความไม่รู้ของผู้เรียนจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เป็นอิสระจะมีผลต่อการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีและเป็นผลกับการเรียนได้มากขึ้น สอดคล้องกับความคิดเห็นของ อำนวยรุ่งรัศมี (2525) ที่กล่าวถึงบรรยากาศของการเรียนการสอน โดยกล่าวสรุปไว้ว่า บรรยากาศในการเรียนการสอนที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระ และช่วยให้การเรียนรู้ดีขึ้น ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับความคิดเห็นของ สุจินต์ วิศวรวิธานนท์(2521) ที่ว่า สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี เป็นปัจจัยเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจ สนใจในบทเรียนและที่สำคัญครูจะมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันการให้ความอิสระต่อผู้เรียนทั้งทางกายภาพและความรู้สึกนั้นจะช่วยส่งผลต่อการเรียนอย่างมีความสุขของผู้เรียนได้ ซึ่งอุบล ตูจินดา(2532) ยังได้กล่าวถึงลักษณะการจัดห้องเรียนศิลปะไว้ว่า การจัดบรรยากาศในห้องเรียนศิลปะให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการแสดงออก แต่ก็ไม่ควรให้ห้องเรียนดูวุ่นวายโดยให้อิสระในชั้นเรียนกับผู้เรียนจนเกินขอบเขตที่เหมาะสม(พร่องพันธ์ มณีจันทร์.สัมภาษณ์,2547) ห้องเรียนจะต้องมีสถานที่ที่เหมาะสมและเอื้อต่อการทำกิจกรรมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ควรมีมุมแสดงผลงานศิลปะ มีป้ายติดข่าวหรือความรู้ใหม่ๆที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ เป็นการสร้างความสนใจให้ผู้เรียนได้สนองความไม่รู้

และการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดความสุข คือ การสร้างบรรยากาศแห่งความรู้สึกที่ดี จิตใจที่สงบผ่อนคลาย สอดคล้องกับความคิดเห็นของอำนวยการรุ่งรัศมี (2525) ที่เห็นว่าบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระ และช่วยให้การเรียนรู้ดีขึ้น ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับความคิดเห็นของ สุจินต์ วิศวรวิธานนท์(2521) ที่ว่า สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี จะเป็นปัจจัยเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจ สนใจในบทเรียนและที่สำคัญครูกับผู้เรียนจะมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับงานวิจัยของ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) ที่เห็นว่าบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ คือ ครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการโดยการเป็นผู้ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษา และเป็นผู้สนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งให้การเสริมแรงตามความเหมาะสม

นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในการเรียนศิลปะ(ทัศนศิลป์)อย่างเป็นทางการ คือ สร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์) ที่อบอุ่นมีน้ำใจ ซึ่ง

จะเห็นได้ว่าสิ่งที่กระตุ้นการเรียนรู้ในชั้นให้มีประสิทธิผลที่ดีขึ้นได้นั้น สิ่งสำคัญคือ การสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมในการแข่งขันเชิงร่วมมือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ ริชาร์ด ไอ เอเรนด์ (Richard.I Aren, 1994) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนจะต้องให้ผู้เรียนได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน มีการยอมรับนับถือซึ่งกันและกันของบุคคลในห้องเรียน การให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่างๆในห้องเรียน ให้บุคคลในห้องเรียนได้มีโอกาสแสดงปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความผูกพันที่ดีต่อกัน ทั้งนี้อิทธิพลในการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดีดังกล่าว จะเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในพุทธิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยเพราะการที่ผู้เรียนได้ร่วมมือในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์) ที่อบอุ่นมีน้ำใจ (สุจินต์ วิศวรธีรานนท์,2527)

สรุปได้ว่าในด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนการสอน ครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ในหัวข้อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดความสุขทางด้านสร้างบรรยากาศแห่งความรู้สึกที่ดี จิตใจที่สงบผ่อนคลาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

สิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อระบบการเรียนการสอนและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี กล่าวคือสิ่งแวดล้อมในการเรียนจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตลอดจนสามารถที่จะช่วยสร้างให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในแนวทางหรือลักษณะที่มีความเหมาะสมได้ การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทางสังคมในชั้นเรียนศิลปศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสุขในการเรียนขึ้นได้เช่นกัน กล่าวคือการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนภายใต้สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและผ่อนคลาย จะเป็นการส่งเสริมความสนใจในการเรียนและทำให้เกิดสุขภาพจิตที่ดีแก่ผู้เรียนได้ดีขึ้น เหตุเพราะเมื่อผู้เรียนได้รับความต้องการและความเอาใจใส่หรือความสนใจจากผู้สอนซึ่งความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการทั้งทางกายและทางจิตใจ เช่น การมอง การยิ้ม การสบตา การใช้คำพูด การแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง ด้วยการกระทำใดๆก็ตามที่เป็นการแสดงให้ผู้เรียนรู้สึกสัมผัสและรับรู้ว่ามีคนใส่ใจ ได้รับ ความเอาใจใส่จากผู้สอน ผู้เรียนย่อมเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจและยอมทำให้การเรียนเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้นสำหรับผู้เรียนด้วย(สุชา จันทน์เอม,2521) บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนที่มีความสุขได้นั้นจะต้องเป็นบรรยากาศแห่งความรู้สึกที่ดี จิตใจที่สงบผ่อนคลายอันจะมีผลต่อการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีและเป็นผลกับการเรียนได้มากขึ้น สอดคล้องกับความคิดเห็นของอำนาจ รุ่งรัศมี (2525) ที่เห็นว่าบรรยากาศใน

การเรียนการสอนที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระ และช่วยให้การเรียนรู้ดีขึ้น ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับความคิดเห็นของ สุจินต์ วิทวธีรานนท์(2521) ที่ว่า สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี จะเป็นปัจจัยเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจ สนใจในบทเรียนและที่สำคัญครูกับผู้เรียนจะมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรเป็นผู้ที่มีทักษะในการสอนที่ดีโดยการนำจิตวิทยามาใช้ควบคู่ไปกับการสอนด้วย (อำไพ สุจริตกุล และคณะ,2521) ซึ่งในเรื่องนี้ Arthur W.Comb ให้ความเห็นว่าการที่บุคคลได้รับรู้เกี่ยวกับตนเองจะเป็นสิ่งสำคัญซึ่งนำไปสู่หลักการในการจัดการเรียนการสอน คือช่วยให้เด็กได้พัฒนาความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในทางบวก บทบาทของครูจึงจะต้องเป็นไปในรูปแบบจัดการสอนในลักษณะของการกระตุ้นให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือและเป็นผู้ร่วมคิดและเป็นเพื่อนกับผู้เรียน(อ้างถึงในหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา,2540) เพราะการศึกษาจะส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ได้ด้วยการจัดการเรียนการสอนที่ครูต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ค้นพบคำตอบ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีครูเป็น “กัลยาณมิตร” เกื้อหนุน ดูแล แนะนำ (คันสนีย์ จัตราคุปต์,2544) อีกทั้งการจัดสิ่งแวดล้อมและการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้กับผู้สอนจะต้องส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในทางบวก โดยการจัดบรรยากาศการเรียนที่มีความอบอุ่น ผู้สอนจะต้องไม่ลืมว่าความอบอุ่นทางจิตใจจะมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน การที่ผู้สอนเข้าใจ มีความเป็นมิตร ช่วยชี้แนะในการเรียนเป็นลำดับขั้นตอนจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกอยากจะเรียน รักการเรียนและรักวิชาที่ได้เรียน (สุชา จันทน์เอม,2521)การแสดงออกทางพฤติกรรมในการเรียนรู้อย่างมีความสุขจึงเป็นการสะท้อนออกมาจากการที่ผู้เรียนได้เกิดความปีติจากการได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจ ได้เลือกทำกิจกรรมที่หลากหลายตามความสามารถ ในบรรยากาศของการเรียนที่ดี จิตใจที่สงบผ่อนคลาย ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับงานวิจัยของ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) ที่เห็นว่าบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ คือ ครูจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการโดยการเป็นผู้ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษา และเป็นผู้สนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งให้การเสริมแรงตามความเหมาะสม อีกทั้งจะต้องการเป็นผู้เสริมสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยกระตุ้น เปิดเผยให้ผู้เรียนเข้าร่วมทำงานกลุ่ม แสดงความคิดเห็นและได้อภิปรายโต้แย้งอย่างพึ่งความคิดเห็นและให้เกียรติซึ่งกันและกัน การสร้างบรรยากาศแห่งความสุขของการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนนั้นจะสร้างความรู้สึกของการได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ผู้เรียนจะรู้สึกถึงการได้การยอมรับนับถือซึ่งกันและกันของบุคคลในชั้น เกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่างๆในชั้นเรียน รวมถึงยังทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาส

แสดงปฏิสัมพันธ์อันดี กับทั้งผู้สอนและผู้เรียนอื่นๆ ในชั้นอันเป็นผลให้เกิดความผูกพันที่ดีระหว่างกันได้มากยิ่งขึ้น ริชาร์ด ไอ เอเรนด (Richard.I Aren, 1994) อธิทิพลในการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดีดังกล่าว จึงเป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในพุทธิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยเพราะการที่ผู้เรียนได้ร่วมมือในการทำกิจกรรมศิลปะ (ทัศนศิลป์) ที่มีบรรยากาศแห่งความผ่อนคลายและความรู้สึกที่ดีซึ่งกันและกันย่อมเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ทั้งการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้ร่วมงานมากขึ้นและสามารถเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดีได้ บรรยากาศแห่งความร่วมมือในการเรียนศิลปะ (ทัศนศิลป์) อย่างเป็นมิตรนั้นจะเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของผู้เรียนในชั้นเรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (สุจินต์ วิศวกรรม, 2527) อันเป็นไปในทางเดียวกันกับความคิดเห็นของพิมพันธ์ เตชะคุปต์ (2533) ที่เห็นว่าการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกันในการเรียนเปรียบเสมือนการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และได้ฝึกการเพิ่มเติมทักษะความรู้ซึ่งกันและกัน การเรียนรู้ศิลปะในวิธีดังกล่าวจะเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการค้นหาความรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับนับถือตนเอง และยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน ระหว่างครูกับผู้เรียนในฐานะที่เป็นผู้ให้ความรู้และมีความสามารถทั้งด้านเนื้อหาและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ความสามารถทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ , 2537) การจัดสภาพแวดล้อมโดยการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ศิลปะให้เกิดความสุขจึงเป็นวิธีการที่สำคัญสำหรับครูผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง เพราะการที่ครูได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนในวิธีการดังกล่าวและได้นำมาใช้ในชั้นเรียนเพื่อให้บรรยากาศในการเรียนเป็นไปด้วยความรู้สึกที่ดีเกิดภาวะที่จิตใจสงบและผ่อนคลายแล้วนั้น ย่อมจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเกื้อกูลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดความสุขในบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์และได้ประสบผลสำเร็จจากการได้เรียนรู้ตามที่มุ่งหวังไว้เป็นลำดับต่อไป

5. ด้านการประเมินผลการเรียน

เมื่อพิจารณาโดยรวมทั้งด้านของการประเมินผลการเรียนครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ($\bar{X}=4.37$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าครูศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อประเมินพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนในบทบาทและความร่วมมือกับผู้อื่น คือ ความร่วมมือ ความมีน้ำใจในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์)ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}=4.52$)

เมื่อพิจารณารายข้อต่างๆในด้านการประเมินผลการเรียน จะมีผลดังนี้

ในด้านการประเมินผลการเรียน ครูศิลปะมีความคิดเห็นในการประเมินความคิดสร้างสรรค์(ทัศนศิลป์)โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อธิบายความคิดของตนเองอย่างเชื่อมั่น คือประเมินความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลายของตนเอง สอดคล้องกับโลเวนเฟลด์ (Lowenfeld ,1982) ที่ได้เสนอเกณฑ์เกี่ยวกับการวัดผลทางศิลปศึกษา ที่มุ่งเน้นจะวัดพัฒนาการของผู้เรียนในด้านพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative Growth) ให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ริเริ่ม วางแผนงานได้อย่างอิสระไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นรวมทั้งสามารถที่จะแสดงความคิดก้าวหน้าได้อย่างเชื่อมั่นในตนเอง อีกทั้งยังมุ่งประเมินผลพัฒนาการทางสติปัญญา (Intellectual Growth) ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสดงออก แก้ปัญหาได้อย่างฉลาด ถูกต้อง ทำกิจกรรมสำเร็จด้วยดีอย่างมีหลักการและความรู้

การประเมินพฤติกรรมและการแสดงออกถึงความสุขและความภาคภูมิใจ คือ บทบาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่น จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการประเมินผลทางศิลปะนั้นจะเป็นการมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างมีชีวิตชีวาและเจริญเติบโตอย่างมีความสุขมากกว่าการประเมินว่าเด็กเป็นศิลปินเพียงใด เพราะจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการประเมินผลคือการทำให้ขอบข่ายของการศึกษามีความสมบูรณ์โดยผ่านกิจกรรมศิลปศึกษา(ประเทิน มหาพันธ์,2531) การทำงานศิลปะจะเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เกิดสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นในชั้นเพราะกิจกรรมทางศิลปะจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงออกทางผลงานอย่างเต็มความสามารถ และสร้างสรรค์ ดังนั้นเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะทำงานศิลปะได้อย่างเต็มความสามารถก็จะมีคามพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใสเบิกบาน การแสดงออกโดยเสรี จะมีผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของความกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ สามารถที่จะ รู้จักแก้ปัญหาและ พึ่งตนเองได้ (ประสาน มาลากุล ณ อยุธยา,2523)ทั้งนี้การร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มยังส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลได้

นอกจากนี้การประเมินพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนในบทบาทและความร่วมมือกับผู้อื่น คือ ความร่วมมือ ความมีน้ำใจในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์) สอดคล้องกับประเทิน มหาพันธ์(2531)ที่กล่าวว่าการประเมินผลทางศิลปะควรเป็นการประเมินที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีพฤติกรรมทางสังคมในบทบาทของความร่วมมือและความมีน้ำใจในการทำกิจกรรมศิลปะร่วมกับผู้อื่นอย่างมีชีวิตชีวาและพัฒนาไปในแนวทางที่เหมาะสมมากกว่าการที่จะประเมินให้เด็กเป็นศิลปิน เพราะจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการประเมินผลคือการทำให้ขอบข่ายของการศึกษามีความสมบูรณ์โดยผ่านกิจกรรมศิลปศึกษา ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับความคิดเห็นของ อรวรรณ มา

ประจักษ์ (สัมภาษณ์,2547) ที่เห็นว่าศิลปะจะเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสมากขึ้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและยังเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้เรียนจะได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเพื่อนด้วยการร่วมมือและมีน้ำใจในการทำกิจกรรมด้านศิลปะร่วมกัน

สรุปได้ว่าในด้านการประเมินผลการเรียนครุศิลปะมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อประเมินพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนในด้านบทบาทและความร่วมมือกับผู้อื่น คือความร่วมมือ ความมีน้ำใจในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์)ร่วมกับผู้อื่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การประเมินผลการเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการสอน เพราะการประเมินผลจะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความก้าวหน้าของวิชานั้นๆทั้งในด้านตัวครูผู้สอน ด้านหลักสูตร กิจกรรมและผู้เรียน การประเมินผลทางการเรียนจะเป็นการตรวจสอบว่าการแสดงออกของผู้เรียนได้พัฒนาไปในระดับที่น่าพึงพอใจหรือไม่โดยครูเป็นผู้กำหนดเกณฑ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด หากแต่การเรียนศิลปะมิใช่การเรียนเพียงเพื่อที่จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จในการแสดงความสามารถมากนักเพียงใดเท่านั้นแต่เป็นการเรียนเพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสมบูรณ์ของตนในด้านสังคมเป็นสิ่งสำคัญ การประเมินผลการเรียนทางศิลปะเพื่อให้เกิดความสุขแก่ผู้เรียนได้นั้นจึงต้องเป็นการประเมินจากการที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการทำกิจกรรมศิลปะ การเรียนศิลปะเป็นการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานและได้ร่วมมือร่วมใจในการทำงานกับเพื่อนได้อย่างเข้าใจ รวมทั้งยังเป็นการสร้างให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับซึ่งความคิดเห็นของผู้อื่นและการยอมรับถึงความสามารถและการให้เกียรติกับผู้อื่นได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนแบบนีโอฮิวแมนนิสที่มุ่งพัฒนาศักยภาพทั้ง 4 ด้านของผู้เรียน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ ความรักความเมตตาและด้านความรู้ทางวิชาการโดยจะเน้นความสำคัญของการส่งเสริมให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่น(เกียรติวรรณ อมาตยกุล,สัมภาษณ์,2547) และยังเป็นไปในแนวทางเดียวกับงานวิจัยของ วราศิริ วงศ์สุนทร (2543) ที่ศึกษาในเรื่องการเรียนรู้อย่างมีความสุข:การวิจัยรายกรณี ครูต้นแบบด้านการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครูต้นแบบ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการสอนของครูต้นแบบจะใช้วิธีการวัดและประเมินผลนักเรียนอย่างหลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินซึ่งพฤติกรรมการสอนของครูต้นแบบดังกล่าวจะสะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของผู้เรียนคือ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผล เกิดความภาคภูมิใจชื่นชม และยอมรับในผลงานทั้งของตนเองและของผู้อื่น การประเมินผลทางศิลปะเพื่อให้เกิดความสุขได้นั้นจึงควรเป็นการประเมิน

ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีพฤติกรรมทางสังคมในบทบาทของความร่วมมือและความมีน้ำใจในการทำกิจกรรมศิลปะร่วมกับผู้อื่นอย่างมีชีวิตชีวาและพัฒนาไปในแนวทางที่เหมาะสมมากกว่าการที่จะประเมินว่าเด็กเป็นศิลปินมากน้อยเพียงใด เพราะจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการประเมินผลคือ การทำให้ขอบข่ายของการศึกษามีความสมบูรณ์โดยผ่านกิจกรรมศิลปะศึกษา(ประเทิน มหาพันธ์ ,2531)การทำงานศิลปะจะเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เกิดสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นๆในชั้น เพราะกิจกรรมทางศิลปะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงออกทางผลงานอย่างเต็มความสามารถ และสร้างสรรค์ ดังนั้นเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะทำงานศิลปะได้อย่างเต็มความสามารถ ก็จะมีคามพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใสเบิกบาน การแสดงออกโดยเสรี จะมีผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของความกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ สามารถที่จะรู้จักแก้ปัญหาและพึ่งตนเองได้ (ประสาน มาลากุล ณ อยุธยา,2523)ทั้งนี้การร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มยังส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลสอดคล้องกับเกณฑ์การวัดผลทางศิลปะศึกษาที่เห็นว่าเกณฑ์การวัดและประเมินผลศิลปะควรจะเป็นการประเมินที่มุ่งวัดพัฒนาการของผู้เรียนในด้านต่างๆ ทั้งทางสังคมที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานด้วยตัวเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ พัฒนาการทางด้านอารมณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการปฏิบัติงาน เพลิดเพลินในการทำงานโดยอิสระแสดงออกถึงสุขภาพจิตและอารมณ์ที่ดี รวมทั้งมุ่งให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ ให้มีความสามารถในการแก้ปัญหา เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ริเริ่ม วางแผนงานได้อย่างอิสระ และมีความคิดก้าวหน้าอย่างเชื่อมั่นในตนเองสอดคล้องกับ ชูจิตร วัฒนารมย์ (2529) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณค่าของกิจกรรมศิลปะต่อนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า กิจกรรมศิลปะศึกษาประเภทต่างๆมีคุณค่ามากในการส่งเสริมด้านความรู้ทางศิลปะ เทคนิคการทำงานศิลปะ ช่วยพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์รวมทั้งยังช่วยพัฒนาการทางอารมณ์ให้มีความสนุกสนาน เพลิดเพลินและเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมในการการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับความคิดเห็นของ อรรพรรณ มาประจักษ์ (สัมภาษณ์,2547) ที่กล่าวว่า ศิลปะจะเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสมากขึ้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและยังเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้เรียนจะได้สนองความต้องการที่จะให้ผู้อื่นได้ยอมรับและเห็นความสามารถของตนเอง และได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเพื่อนด้วยการร่วมมือและมีน้ำใจในการทำกิจกรรมด้านศิลปะร่วมกัน ความสำคัญของการประเมินผลการเรียนศิลปะโดยยึดเกณฑ์การประเมินที่เน้นบทบาทของผู้เรียนในทางสังคมแห่งความร่วมมือ และความมีน้ำใจในการทำงานนั้น จะเป็นแนวทางในการประเมินผลวิธีการหนึ่งที่จะ

มีส่วนช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดำเนินไปสู่จุดหมายของความสำเร็จในการเรียนศิลปศึกษา และสามารถพัฒนาไปสู่ผู้ที่มีความสุขจากการเรียนรู้ได้

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้ที่มีความสุข โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาความคิดเห็นของครูศิลปะระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้ที่มีความสุข โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครูศิลปะได้ให้ข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.ด้านวัตถุประสงค์การสอน

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในด้านวัตถุประสงค์การสอนที่ว่า ครูต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้มีอิสระในการคิดสร้างสรรค์งานศิลปะตามความถนัดของตนเอง สอดคล้องกับวิรัช วงษ์ใหญ่(2529) ที่เห็นว่าการที่ผู้เรียนได้มีอิสระในการคิดการทำงาน ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะและความรู้ใหม่ๆในแนวทางที่ตนเองสนใจได้ดียิ่งขึ้น และยังเป็น การเปิดโอกาสการแสดงออกอย่างอิสระตามความสนใจ ทั้งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้มีความเพลิดเพลินเป็นสุขและสนุกสนานในการสร้างสรรค์ซึ่งจะเป็นวิธีการอันสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในการเรียนรู้ทางศิลปะได้ดีขึ้น (วิรัตน์ พิชญไพบุลย์,2531) และวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รู้จักชื่นชมในคุณค่าผลงานศิลปะและได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจได้อย่างมีความสุขนั้น มีความสอดคล้องกับกิตติยวดี บุญซื่อ และคณะ (2540) ที่กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุขว่าองค์ประกอบที่ช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดำเนินไปอย่างมีความสุขนั้น คือการที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเองการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมตามความสามารถและความถนัดของตนเองอย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและอารมณ์จิตใจให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับ จวีวรรณ กินาวงศ์(2533) ที่เห็นว่าการที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นแล้วนั้นย่อมเป็นผลให้เกิดการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ไปด้วย กล่าวคือ พัฒนาการทางอารมณ์จะเป็นการแสดงออกของสภาพจิตใจและความต้องการที่เกิดขึ้นภายในตนเอง และเพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานของตนเองและมีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตนเองได้มากที่สุด

คล้องกับแนวคิดในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุขในเรื่องของการทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและความภาคภูมิใจในตนเองว่า ต้องให้ผู้เรียนได้รู้จักปรับตัวได้ทุกที่ ทุกเวลา รู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าของชีวิตและความเป็นมนุษย์ของตน รับผิดชอบต่อชีวิตอยู่ ยอมรับทั้งจุดดีและจุดด้อยของตนเอง และคิดหาวิธีปรับปรุงแก้ไข เข้าใจธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลง และรู้จักปรับตนเองให้อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ได้(กิตติยวดี บุญชื้อ และคณะ,2540)

2. ด้านสาระการเรียนรู้

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในด้านสาระการเรียนรู้ว่า ครูต้องการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนเพิ่มเติมสอดคล้องกับความคิดเห็นของ กิตติยวดี บุญชื้อ และคณะ(2540) ที่เห็นว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นเต้นและภาคภูมิใจในข้อค้นพบใหม่ๆหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆเช่นการเปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียนจากการสังเกตค้นคว้าสิ่งรอบตัวจากแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ หรือหอศิลป์อันจะเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะได้มากขึ้นและยังได้รับประสบการณ์ที่สนุกสนานนอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น(Stone,DeniseL.,1993) ผู้เรียนจะได้เห็นประโยชน์ของการเรียนว่าไม่ได้อยู่ในขีดวงจำกัดของห้องเรียนเท่านั้นแต่อาจสัมพันธ์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความเป็นไปในชีวิตและปรากฏการณ์ต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่น เป็นไปในทางเดียวกับ พร่องพันธ์ มณีจันทร์ (สัมภาษณ์,2547) ที่เห็นว่าการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการรู้หรือสนใจ และยังเป็นการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองได้มากยิ่งขึ้น เพราะการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นเต้นและภาคภูมิใจในข้อค้นพบใหม่ๆหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆที่น่าสนใจ และอีกทั้งการที่ครูได้นำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีทางการสอนใหม่ๆมาใช้ในชั้นเรียน เช่นการนำเสนอภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหวและเสียงโดยใช้คอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในการเรียนอีกทางหนึ่งนั้น จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียน และสนุกกับการเรียนที่ครูนำเสนอได้มากขึ้น รวมถึงจะเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนและผู้เรียนได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้ด้วยวิธีการ

ดังกล่าวจึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะมีส่วนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและบทเรียนได้ มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าที่เป็นมา(ชัยยงค์ พรหมวงศ์,2536)

3. ด้านการจัดการเรียนการสอน

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในเรื่องที่ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ นอกห้องเรียน สอดคล้องกับจุดประสงค์หลักสูตรศิลปะในระดับประถมศึกษาฉบับปัจจุบัน ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ เนื้อหาในกิจกรรมศิลปะจะต้องเปิดโอกาสและพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ นอกห้องเรียนตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ให้มีจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ,กรมวิชาการ) อีกทั้งครูผู้สอนยังมีความต้องการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะต้องเรียนด้วยความสมัครใจ ให้ผู้เรียนได้มีอิสระและเปิดโอกาสผู้เรียนได้เลือกทำงานตามความถนัดและความพร้อมของตนเองสอดคล้องกับความคิดเห็นของ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (สัมภาษณ์,2547)ที่เห็นว่าการเรียนการสอนจะต้องจัดขึ้นตามวุฒิภาวะ ความสนใจและความต้องการ ตลอดจนประสบการณ์ของผู้เรียน ทั้งยังต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระอันจะเป็นการช่วยพัฒนาจินตนาการของเด็กให้สร้างสรรค์ได้อย่างเป็นระบบนอกจากนี้ครูศิลปะยังได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่าการจัดการเรียนการสอนของครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนได้มีอิสระทางความคิดและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับ ทิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2533)ที่กล่าวว่าการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสที่จะเลือก ตัดสินใจต่อสิ่งที่มีคุณค่า ก็เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ดังนั้น การเรียนก็คือการเลือกตามที่ตนต้องการเรียนรู้ไม่ใช่การบังคับ ผู้สอนจะต้องเห็นคุณค่าในตัวผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญและต้องช่วยส่งเสริม การคิดค้น ทดลองงานศิลปะอย่างเต็มความสามารถของผู้เรียน

4. ด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนการสอน

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าครูต้องสร้างบรรยากาศในการเรียนที่ผ่อนคลาย ไม่กดดัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สุชา จันทน์เอม(2521) ที่เห็นว่านอกเหนือจากการที่ครูผู้สอนจะมีทักษะในการสอนที่ดีแล้วนั้นครูจะต้องนำจิตวิทยามาใช้ควบคู่ไปกับการสอนด้วย กล่าวคือเมื่อผู้เรียนได้รับความต้องการและความเอาใจใส่หรือความสนใจจากผู้สอนซึ่งความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการทั้งทางกายและทางจิตใจ เช่น การมอง การยิ้ม การสบตา การใช้คำพูด

การแสดงออกทางสีหน้าท่าทาง ด้วยการกระทำใดๆก็ตามที่เป็นการแสดงให้ผู้เรียนรู้สึกสัมผัสและรับรู้ว่ามีความใกล้ชิด ได้รับความเอาใจใส่จากผู้สอน ผู้เรียนย่อมเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจและยอมทำให้การเรียนเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้นสำหรับผู้เรียนด้วยนอกจากนี้ครูศิลปะยังได้แสดงความคิดเห็นไว้ต่างๆกันออกไป เช่น การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนจะต้องเป็นไปอย่างอิสระและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าทดลองในทางสร้างสรรค์ การให้ความอิสระแก่ผู้เรียนในการทำงานและการเรียนรู้ย่อมมีความสุข และในเรื่องความคิดเห็นของการสร้างบรรยากาศในการทำงานและการเรียนรู้ต้องเป็นไปอย่างสนุกสนาน อันมีความสอดคล้องสอดคล้องกับความคิดเห็นของ อำนวยรุ่งรัศมี (2525) ที่กล่าวถึงบรรยากาศของการเรียนการสอนว่า บรรยากาศในการเรียนการสอนที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระ และช่วยให้การเรียนรู้ดีขึ้น และเป็นไปในแนวทางเดียวกับความคิดเห็นของ สุจินต์ วิเศษวิธานนท์(2521) ที่ว่า สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี เป็นปัจจัยเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจ สนใจในบทเรียนรวมทั้งยังเป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ตอบสนององความใฝ่รู้ของผู้เรียนโดยการให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการค้นหาความรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน อันจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีการยอมรับนับถือตนเอง และยอมรับนับถือซึ่งกันและกันและจะเป็นส่วนสร้างให้ผู้เรียนได้เกิดความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในความสำเร็จด้วย (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ ,2533)

5. ด้านการประเมินผลการเรียน

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของการเรียนอย่างมีความสุขในด้านการประเมินผลการเรียนว่า ควรประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในชั้นเรียน สอดคล้องกับความคิดเห็นของ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (สัมภาษณ์,2547) ที่เห็นว่าการเรียนเพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสมบูรณ์ของชีวิต คือการที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการทำกิจกรรม และมีโอกาสร่วมมือร่วมใจในการทำงานกับเพื่อนได้อย่างเข้าใจและยังเป็นการสร้างให้ผู้เรียนเกิดการยอมรับซึ่งความคิดเห็นของผู้อื่น อันเป็นไปในทางเดียวกันกับ อรรวรรณ มาประจักษ์ (สัมภาษณ์,2547) ที่เห็นว่า ศิลปะเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสมากขึ้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและยังเป็นโอกาสที่เด็กจะได้สนองความต้องการที่จะให้ผู้เรียนยอมรับและเห็นความสำคัญของตนเอง และได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเพื่อนด้วยการทำกิจกรรมด้านศิลปะร่วมกัน นอกจากนี้ครูศิลปะยังได้เสนอความคิดเห็นไว้ว่าการประเมินผลที่ตั้นครูควรจะต้องประเมินผลจากพฤติกรรมของผู้เรียนในการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในผลงานรวมถึงการประเมินถึงความคิดสร้างสรรค์ที่แสดงออกในผลงานศิลปะ ในบทบาทของความกล้าคิดกล้า

ทำ สอดคล้องกับคันทนีย์ จัตราคุปต์(2544) ที่ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนเกิดความสุขว่าจะต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญของภาวะทางจิตใจ ที่ว่าการให้นักเรียนได้มีอิสระทางความคิดโดยมีความคิดเป็นของตนเองและสามารถจะเสนอแนวคิดกับผู้อื่นได้นั้นจะทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่ดีและประสบความสำเร็จในชีวิต และนอกเหนือจากนี้ คือ ครูควรจะต้องประเมินถึงความมั่นใจของผู้เรียนในการนำเสนอความคิดในผลงานของตนเองและของผู้อื่น และพฤติกรรมทางสังคมในชั้นเรียนของผู้เรียนที่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งการประเมินถึงพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนในการยอมรับความสามารถและการให้เกียรติกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี อันจะสอดคล้องกับ เลิศ อานันทนะ(2526) ที่เห็นว่า การประเมินผลการเรียนครูผู้สอนจะต้องประเมินถึงความสามารถในการเสนอความคิดของตนเองอย่างมั่นใจ โดยที่ครูจะต้อง ส่งเสริม ให้กำลังใจและยกย่องชมเชยในความสามารถของเด็กที่สร้างสรรค์ผลงานขึ้นด้วยตนเอง

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุขจึงเป็นกระบวนการอันสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการตอบสนองในการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ครูผู้สอนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำกระบวนการของการจัดการสอนในด้านต่างๆมาใช้ในชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์ กล่าวคือด้านวัตถุประสงค์การสอนครูต้องให้นักเรียนมีความอิสระในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์งานศิลปะ(ทัศนศิลป์)ตามความถนัดของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่สนับสนุนให้นักเรียนได้มีความคิดสร้างสรรค์และได้นำเสนอผลงานศิลปะตามความสนใจ โดยที่ผู้สอนมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้สร้างสรรค์การทำงานตามความถนัดและความสามารถของตนเองเพราะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีความสนใจหรือมีความต้องการในบางสิ่งบางอย่างและได้ลงมือทำกิจกรรมในสิ่งที่ตนต้องการ การที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนและสร้างสรรค์งานตามความถนัดและความสนใจของตนเอง จะเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเอง และทำให้การเรียนดำเนินไปได้อย่างมีความสุข (กิตติยวดี บุญซื่อและคณะ,2540) การจัดการเรียนรู้อันควรคำนึงถึงการจัดกิจกรรมเพื่อขยายประสบการณ์ในการเรียนรู้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยวิธีการส่งเสริมผู้เรียนได้ค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อสร้างความตื่นเต้นและความภาคภูมิใจในข้อค้นพบใหม่ๆหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ รวมถึงการนำนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสุข และสนุกกับการเรียน สามารถพัฒนาทั้ง

ทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมได้(ปยุตตฉัตรน พิชญไพบูลย์,2547) อีกทั้งการได้เรียนรู้ในห้องเรียนเช่นจากการทัศนศึกษาในพิพิธภัณฑ์จะเป็นการต่อเนื่องจากการเรียนรู้ในห้องเรียน ทำให้ขั้นตอนในการเรียนรู้ง่ายขึ้นและทำให้การสอนศิลปะในโรงเรียนมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ทางศิลปะที่มีคุณค่าและยังสามารถสร้างความทรงจำให้ยาวนานขึ้น(Berry, 1993) และการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ทำงานอย่างมีความสุขโดยการเปิดโอกาสการเรียนรู้ศิลปะ(ทัศนศิลป์) จากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักธรรมชาติจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดผลงานแนวการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติโดยที่ผู้เรียนจะได้สัมผัสความงามและความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัวอันจะเป็นการช่วยพัฒนาจินตนาการของผู้เรียนให้สร้างสรรค์ได้อย่างเป็นระบบ(เกียรติวรรณ อมาตยกุล สัมภาษณ์,2547) ด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งเกื้อกูลการเรียนรู้ควรเป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เกิดความสุขทางด้านสร้างบรรยากาศแห่งความรู้สึกที่ดี จิตใจที่สงบ ผ่อนคลายการศึกษาโดยครูจะส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีครูเป็น "กัลยาณมิตร" เกื้อหนุน ดูแลแนะนำ (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์,2544) ซึ่งการสร้างบรรยากาศแห่งความสุขโดยการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกันจะเป็นการแสดงถึงความร่วมมือและความมีน้ำใจสร้างบรรยากาศของสังคมเพื่อนได้ดี (อรรวรรณ มาประจักษ์ สัมภาษณ์,2547) และในส่วนของ การประเมินผลการเรียนครูศิลปะควรประเมินพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนในด้านบทบาทความร่วมมือและความมีน้ำใจในการทำกิจกรรมศิลปะ(ทัศนศิลป์) ร่วมกับผู้อื่น เพราะการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสมบูรณ์ของชีวิต คือการที่ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการทำกิจกรรม และมีโอกาสร่วมมือร่วมใจในการทำงานกับเพื่อนได้อย่างเข้าใจเพื่อเป็นการสร้างให้ผู้เรียนได้เกิดการยอมรับซึ่งความคิดเห็นทั้งของตนเองและของผู้อื่น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล สัมภาษณ์,2547)

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลที่ได้มาจะเป็นเรื่องสำคัญต่อการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษาอันจะเป็นการจุดประกายให้ครูผู้สอนได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนตามแนวทางการเรียนรู้ที่มีความสุขมากขึ้น และเมื่อครูได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของแนวการสอน โดยมีความเห็นที่จะนำแนวทางการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ในการสอนวิชาศิลปะศึกษาอันจะเป็นประโยชน์แท้จริงที่จะเกิดขึ้นแก่นักเรียน และจะทำให้ผู้เรียนได้สามารถพัฒนาตนเองอย่างเต็มขีดความสามารถของแต่ละคนรวมถึงการเกิดความสุขในการเรียนวิชาศิลปะศึกษา อันจะส่งผลต่อการพัฒนาตนเองได้อย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้

1. ควรจัดให้มีการอบรมครูศิลปศึกษาในเรื่องเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุขให้มากที่สุด ตลอดจนมีการนิเทศและติดตามผลให้ความช่วยเหลือในการจัดการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ
2. ควรพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการสอนของครูในโรงเรียนอย่างจริงจังเพื่อช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้บรรลุถึงจุดสูงสุดของนักเรียนแต่ละคน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำการศึกษาวิจัยการสอนวิชาศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุขในช่วงชั้นที่สูงขึ้นอีก
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองในหลักและวิธีสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะทางทัศนศิลป์เชิงบูรณาการด้วยสื่อหรือเทคโนโลยีตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุข